

Monumentnummer*: 532305

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82819/174

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Klopvaart Utrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	F			2896
Utrecht	F			1210
Utrecht	F			1326

Omschrijving**

Cluster 29. Inundatiesluis / damsluis met brug.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS MET BRUG als civiel en militair waterbouwkundig onderdeel van het complex Klopvaart. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluisen, stuwen, vaarten en kanalen, waarmee het peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. De vaarten en kanalen waren vaak reeds ter plaatse aanwezig en vergden dan hoogstens enige aanpassing. In het geval van de Klopvaart betekende dit onder meer de aanpassing en bouw van sluiswerken. Aan de monding van de Klopvaart bestond al eeuwen een (schut)sluisje, zoals bij meerdere, vergelijkbare wateren die in de Vecht uitkwamen. Dit was ook de aanleiding tot het opwerpen van een schans en later de bouw van een fort op deze plaats: verdediging van dit vitale waterwerk. In het laatste kwart van de 19de eeuw (1884/1885) is de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bestaande (schut)sluis, die recht in het verlengde van de vaart lag, vervangen door een nieuw gebouwd exemplaar. Ongeveer 25 m oostelijk van deze sluis was al iets eerder (ca. 1875), parallel met de oude (schut)sluis, een inundatiesluis / damsluis met brug gebouwd. Aan de polderzijde werd toen tevens een zogenoemd uitlozingskanaal van de Klopvaart naar de Vecht gegraven, dat overigens ook voor inlaat van water kon dienen. De sluis en de brug in de Vechtdijk zijn in 2009/2010 gerestaureerd; de brug is toen voorzien van en uitgebreid met een ijzeren hekwerk, uitgevoerd naar - en mogelijk met hergebruik van delen van - de historische voorganger. Tussen de damsluis (oost) en de schutsluis / inundatiesluis / keersluis (west) is in 1919 een elektrisch gemaaltje gebouwd, dat direct westelijk van de damsluis een uitlaatkolk in de Vecht kreeg en waarover eveneens een brug kwam te liggen. In totaal waren er dus drie uitlaten in de Vecht. Aan de Vechtzijde is de brug over de uitlaat van het gemaal voorzien van ijzeren leuning met kruislingse vakwerkverbanden tussen de vertikalen.

Omschrijving

INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS, gebouwd in 1875 en vernieuwd in 1923, bestaande uit twee gemetselde hoofden, met natuurstenen dekplaten. Aan de Vechtzijde van de brug een tweetal schotbalksleuven of schotbalkspanningen die konden dienen voor afsluiting van de Klopvaart bij eventuele inundaties. Tevens naar de Vechtzijde kerende puntdeuren, die normaal in gesloten toestand verkeren.

Over het sluisje een gemetselde, boogvormige BRUG met sluitsteen waarop '1923', en voorzien van ijzeren leuning met kruislingse vakwerkverbanden tussen de vertikalen.

Waardering

De INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS MET BRUG behorend tot het complex Klopvaart en gelegen aan de Vecht ten zuiden van het Fort aan de Klop is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op en ontstond als uitvloeisel van: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van de historische waterbouwkunde uit 1875 en vernieuwd in 1923, namelijk een inundatiemiddel met brug voor civiele en militaire doeleinden.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en in het bijzonder met de parallelle schutsluis.

* De onderdelen zijn goed herkenbaar als elementen aan de monding van de Klopvaart in de Vecht, die diende als inundatiekanaal van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en ze zijn als zodanig representatief (karakteristiek) voor dit type werken.

* De onderdelen zijn goed bewaard omdat ze - mede dankzij restauratie en civiel functiebehoud - compleet bewaard zijn en in goed herkenbare vorm aanwezig zijn gebleven.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie